

7. Uluhanov, I.S. (1984). Uzual'nye i okkazional'nye edinicy slovoobrazovatel'noj sistemy. [Usual and occasional units of word formation system]. // *Voprosy yazykoznavaniya*. №1. S. 44–54.

8. Hanpira, E.H. (1966). Ob okkazional'nom slove i okkazional'nom slovoobrazovanii. [On occasional words and occasional word formation]. // *Razvitie slovoobrazovaniya sovremennogo russkogo yazyka*. Moscow: Nauka.

SOURCES

1. Rowling, J.K. (2005). *Garri Potter i potaemna kimnata* / Perekl. z angl. Morozov V.K.
2. Rowling, J.K. (2005). *Garri Potter i filosof's'kij kamin'* / Perekl. z angl. Morozov V.K.
3. Rowling, J.K. (1998). *Harry Potter and the Chamber of Secrets*. London. [in English].
4. Rowling, J.K. (1997). *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. London. [in English].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олена Панченко – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри перекладу і лінгвістичної підготовки іноземців, заступник декана факультету української й іноземної філології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Наукові інтереси: проблеми перекладу гумору, навчання перекладачів фаховим дисциплінам.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Olena Panchenko – Doctor of Sciences (Philology), Full Professor, Head of the Department of Translation and Linguistic Training of Foreigners of Oles Honchar Dnipro National University.

Scientific interests: problems of humour translation, teaching translators special subjects.

УДК 378:81'255.2:6:[811.161.2+811.111]

СПІВВІДНОШЕННЯ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Леонід ЧЕРНОВАТИЙ (Харків, Україна)

e-mail: leonid.m.chernovaty@meta.ua

ЧЕРНОВАТИЙ Леонід. СПІВВІДНОШЕННЯ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Подано результати дослідження стосовно однослівних термінів і термінів-словосполучень. Визначено мінімально необхідний корпус термінів. Встановлено залежність вибору способу перекладу від структури терміна в тексті оригіналу.

Ключові слова: галузевий переклад, однослівні терміни, співвідношення способів перекладу, структура термінів, терміни-словосполучення, фінанси підприємства.

CHERNOVATY Leonid. CORRELATION OF TRANSLATION TECHNIQUES IN RENDERING ENGLISH BUSINESS FINANCE MANAGEMENT TERMINOLOGY INTO UKRAINIAN

The article describes a research into the correlation of translation techniques in rendering business finance management terminology from English into Ukrainian. The author defines the composition of the terminological component of translator's competence related to the said sphere, as well as establishes the correlation of translation techniques depending on the single-word and word-combination terms structure in the source text. One-syllable terms' equivalents are mostly chosen from the dictionary, while adaptive transcoding and word addition acquire a greater importance with the multi-syllable units. In rendering English terminological word combinations into Ukrainian, calque seems to be the most frequent (39%) technique with the word permutation being a close runner-up (37,5%). The remaining 23,5% were distributed between the word deletion (11,5%), word addition (10%) and contextual substitution (2%). The choice of translation techniques seems to depend upon the structure of the term in the source language. The highest share of calquing is observed with the two-word terms as their structure in the two languages often coincides. However, the addition of a third element seriously undermines the calque potential boosting the frequency of the word permutation, deletion or addition instead. Thus, the share of calque is in inverse proportion to the number of elements in the word combination, while the share of transformations (word permutation, deletion or addition) is directly proportional to the said amount. The share of the word permutation, for example, grows from 23% in the case of the two-word-combinations to 30% (and more) in rendering the three-plus-element terms. The same picture is observed with other types of transformations, whose share steadily grows while moving from the two-word to the three- and four-element combinations: word deletion – 5%, 12% and 29%, word addition – 8%, 19% and 13% respectively.

Keywords: business finance management, correlation of translation techniques, non-fiction translation, single-word terms, terminological component, terminological word-combinations, terminology structure, translator's competence.

Ефективне формування фахової компетентності перекладача (ФКП) [див. 5] у кожній конкретній галузі потребує, по-перше, складання переліку предметних знань, на яких вона ґрунтується; по-друге, укладання списку термінів, за допомогою яких згадані поняття позначаються в мові оригіналу; і, по-третє, визначення чинників, які впливають на вибір способу передачі кожного з таких термінів мовою перекладу. Вирішення цих трьох завдань створило б надійне підґрунтя для розробки навчально-методичних матеріалів, здатних забезпечити ефективне формування ФКП студентів у відповідній галузі.

Таким чином, *актуальність* цього дослідження пояснюється, з одного боку, потребою вирішення усіх трьох викладених вище завдань для (в ідеалі) кожної галузі людської діяльності, а з іншого – практичною відсутністю систематичних досліджень у цьому напрямі стосовно перекладу англomовних галузевих текстів українською мовою, а також недостатньою стабільністю корпусу українськомовної галузевої термінології загалом.

Сферою дослідження було обрано управління фінансами підприємства, зважаючи на її важливість у період, коли в Україні триває перехід на нові принципи господарювання, що вимагає опанування світового досвіду в цій галузі, суттєвим компонентом якого є знайомство з таким досвідом через вивчення друкованих джерел, що вимагає їх якісного перекладу. Зважаючи на обсяг статті, в даній публікації ми обмежимося лише аналізом співвідношення способів перекладу англomовних термінів українською мовою.

Відповідно *об'єктом дослідження* є термінологічні проблеми галузевого перекладу, а *предметом* – динаміка співвідношення способів передачі українською мовою різноструктурних англomовних термінологічних одиниць у сфері управління фінансами підприємства.

Матеріалом дослідження були 378 згаданих одиниць у даній сфері, відібраних методом суцільної вибірки з оригінального англomовного тексту [6], обсягом 120.000 друкованих знаків.

Метою дослідження була перевірка гіпотетичної залежності вибору способу передачі українською мовою англomовних термінологічних одиниць від структури останніх.

Досягнення згаданої мети вимагало розв'язання певних *завдань*, зокрема, укладання відповідних списків англomовних термінів і їх еквівалентів в українській мові; розподіл цих термінів за структурним принципом; аналіз способів їх передачі українською мовою з метою виявлення гіпотетичного впливу структури термінів у мові оригіналу на вибір способу їх передачі у мові перекладу; формулювання висновків дослідження. Далі коротко викладено зміст розв'язання кожного із згаданих завдань.

Попередньо видається доцільним стисло розглянути зміст поняття «спосіб перекладу», так само як і деяких інших, наприклад, «перекладацька трансформація» тощо. Поняття «спосіб» загалом визначається як «певна дія, прийом або система прийомів, яка дає можливість... здійснити що-небудь» [1, с.1179], тобто поняття «спосіб перекладу» можна визначити як дію, прийом чи систему прийомів, що дозволяє здійснити передачу смислу тексту оригіналу (ТО) в тексті перекладу (ТП). Перекладацька трансформація, у свою чергу, визначається як зміна формальних (лексичних або граматичних) чи семантичних компонентів ТО при збереженні інформації, призначеної для її передачі в ТП [3]. У такому визначенні трансформація є дією чи прийомом, що дозволяє здійснити передачу смислу ТО в ТП, тобто є способом перекладу. Відповідно, у подальшому викладі ми вживаємо термін «спосіб перекладу» як родовий по відношенню до трансформацій, тобто такий, що включає в себе і «перекладацькі трансформації».

На першому етапі дослідження попередньо відібрані 378 термінів було розділено, по-перше, на однослівні (250 одиниць) та термінологічні словосполучення (128). У свою чергу, однослівні терміни було розподілено на категорії за кількістю складів (50 односкладових, 86 – двоскладових, 78 – трискладових, 26 – чотирискладових і 10 п'ятискладових), а термінологічні словосполучення – за кількістю слів у них (92 двослівних, 26 – трислівних, 7 – чотирислівних і 3 – п'ятислівних). Далі визначалося співвідношення способів перекладу в межах кожної категорії та здійснювалося міжкатегоріальне порівняння, результати якого викладено далі

Однослівні терміни. При передачі однослівних термінів зафіксовано застосування лише чотирьох способів перекладу: вибір варіантного словникового відповідника, контекстуальна заміна, транскодування та додавання слова, зміст яких у даній роботі відповідає традиційній інтерпретації [3].

В межах категорії *односкладових термінів* найбільшу питому вагу має вибір словникового відповідника (66%), наприклад, *cash* – готівка, *funds* – кошти, *bill* – вексель, *rate* – ставка. Це загалом свідчить про те, що більшість односкладових термінів у даній вибірці вже зафіксовано в словниках і їх передача обмежується вибором відповідника з-поміж тих, що наводяться там. Це стосується і термінів утворених за допомогою транскодування, яких у вибірці майже не було (4%): 2% припадає на транслітерацію (*plan* – план) і ще 2% – на адаптивне транскодування (*bank* – банківський). Однак у решті випадків передача односкладових англomовних термінів вимагала застосування альтернативних способів перекладу. Майже кожний четвертий (26%) з них потребував контекстуальної

заміни (наприклад, *list* – преїскурант, *run* – перспектива, *yield* – вигода), а в одному випадку, крім контекстуальної заміни, додатково знадобилося додавання слова (*check* – прибутково-видатковий). Просте додавання слова (без контекстуальної заміни) спостерігалось ще у 4% випадків (*price* – вартість договору, *term* – термін дії).

Словниковий відповідник як спосіб перекладу домінував (64%) і при передачі найчисельнішої у вибірці категорії *двоскладових термінів*, наприклад, *cover* – покривати, *business* – підприємство, *savings* – заощадження тощо. Частка транскодування у цій категорії зросла до 8% і розподілилися майже порівну між транслітерацією (*credit* – кредит) та адаптивним транскодуванням (*margin* – маржинальний), а питома вага контекстуальної заміни (*accept* – оформити, *budget* – кошторис, *movement* – обіг) зменшилась на 6%. З іншого боку, вдвічі зросла частка додавання слів (наприклад, *access* – отримати доступ, *expire* – закінчувати термін дії, *sales* – обсяг продажу).

При передачі *трискладових термінів* частка вибору словникового відповідника вперше опустилася нижче половини усіх випадків застосування способів перекладу і склала 47%, що майже на 20% менше, ніж у випадку з односкладовими й на 17% – порівняно із двоскладовими. З іншого боку, суттєво (до 17%) зросла питома вага транскодування, причому застосовувався лише його адаптивний вид (*company* – компанія, *deposit* – депозитний, *investment* – інвестиція тощо). Частка інших (що не зводяться до вибору відповідника із словника) способів перекладу зросла до 36%, головним чином за рахунок різкого збільшення (до 19%) питомої ваги додавання слів. При перекладі деяких слів знадобилося додавання слів (наприклад, *bi-weekly* один раз на два тижні, *collection* – сплата дебіторської заборгованості), а частка контекстуальної заміни склала 17%, наприклад, *processing* – нарахування, *treasury* – податковий.

Тенденція до зниження питомої ваги контекстуальної заміни продовжується і при передачі *чотирискладових термінів*, де вона впала до найнижчого рівня (8%), хоча це може пояснюватися суттєво меншою кількістю термінів у цій категорії. Натомість питома вага транскодування виросла до 23%, що можна пояснити наявністю більшої кількості термінів латинського та давньогрецького походження (наприклад, *liquidity* – ліквідність, *obligation* – облігація), в той час як частотність додавання слів незначною мірою знизилася (до 15%).

Половину п'ятискладових термінів було перекладено із застосуванням словникового відповідника, а для перекладу ще 30% термінів цієї категорії довелося застосовувати контекстуальну заміну (наприклад, *liabilities* – http://www.toolkit.cch.com/pops/P99_10_1115_06.asp боргові зобов'язання, *cooperative* – колективний), в той час як на адаптивне транскодування (*specialization* – спеціалізація) й додавання слів (*temporarily* – на певний час) припало по 10%.

Підводячи підсумок аналізу однослівних лексем, можна припустити, що вибір способу їх перекладу може залежати від їхньої структури. Питома вага вибору словникового відповідника, так само як і контекстуальної заміни, послідовно знижується при збільшенні кількості складів у слові, в той час як необхідність додавання слів і вірогідність транскодування – зростають. Транскрибування практично не застосовується, а домінує адаптивне транскодування, частка якого перевищує питому вагу транслітерації в 11 разів.

Останнє можна пояснити тим, що транскодування довгих термінів зазвичай важко здійснити, не адаптуючи їх до норм мови перекладу, зокрема, застосовуючи відповідні афікси для маркування роду, відмінку, числа тощо.

Термінологічні словосполучення. Для передачі 128 лексичних одиниць цього типу застосовувалися лише чотири способи перекладу: перестановка, додавання та вилучення слів, а також калькування. Зміст перших трьох є очевидним, а що стосується калькування, то зважаючи на різні тлумачення його змісту [3; 7], в межах даної роботи ми розглядаємо його лише як копіювання структури словосполучення мови оригіналу у мові перекладу (див. також [4]).

В межах категорії *двослівних словосполучень* найбільшу питому вагу серед усіх способів перекладу має калькування (60%), наприклад, *investment opportunities* – інвестиційні можливості, *duration of investment* – тривалість інвестицій. Це загалом свідчить про те, що норми побудови більше половини двослівних словосполучень у даній вибірці в англійській та українській мовах збігаються. З іншого боку, у 40% випадків такі норми розходяться і

передача відповідних словосполучень потребує певних трансформацій, найбільша питома вага (23%) серед яких припадає на перестановку слів (наприклад, *cash flow* – рух ліквідності, *payment history* – кредитна історія), іноді разом з додаванням слів (наприклад, *sales forecast* – прогнозування обсягу продаж, *quantity discounts* – знижки для роздрібних торговців). Просте додавання (без перестановки) вживалося у 9% випадків (*actual sales* – реальні показники продажу, *control inventory* – контролювати наявний запас товарів) в той час вилучення слова застосовувалося майже вдвічі рідше (5%): *cash outflows* – витрати, *competitive influences* – конкуренція.

Для передачі двослівних одиниць іноді використовується контекстуальна заміна, що є достатньо нечастим випадком для словосполучень, адже тут передача змісту в мові перекладу здійснюється за допомогою лексем, жодна з яких не є словниковим відповідником слів, які входять до складу словосполучення у ТО, наприклад, *accounts receivable* – дебіторська заборгованість, *overdue accounts* – список дебіторських заборгованостей.

Хоча калькування залишається найчастотнішим способом перекладу і при передачі трислівних словосполучень (наприклад, *cash conversion period* – грошовий конвертаційний цикл), його частка зменшується майже вдвічі, порівняно з двослівними (34% проти 60% відповідно). Натомість, на третину зростає частка перестановки слів (наприклад, *external financing sources* – зовнішні джерела фінансування) – 31% проти 23%, питома вага якої майже зрівнялася з часткою калькування (31% і 34% відповідно). Частотність додавання слів (наприклад, *ending cash balance* – залишок коштів наприкінці звітного періоду) також виросла майже в 2,5 рази (19% проти 8%). Така ж тенденція спостерігається і щодо вилучення слова (наприклад, *money market funds* – інвестиційні фонди, *to clear bank account* – зарахувати на рахунок, *make an early payment* – заплатити раніше), частка якого зросла в 2,4 рази.

Тенденція до зниження питомої ваги калькування посилюється при перекладі чотирислівних словосполучень (наприклад, *accelerate the cash conversion period* – прискорити грошовий конвертаційний цикл), де вона падає до 29%, порівняно з 34% при перекладі трислівних і 60% при передачі двослівних. Варто зауважити, що в цій категорії частки калькування, з одного боку, та перестановки слів (наприклад, *tax return preparation fees* – витрати на підготовку податкової декларації), з іншого, вперше вирівнялися. Цікаво, що й частотність вилучення слова (наприклад, *avoid costly payroll penalties* – уникнути великих штрафів, *incur extra transaction charges* – накладати додаткову комісію) досягла такого ж рівня, як і калькування та перестановка слова (по 29% усі три способи перекладу). Це свідчить про зростання ролі синтаксичних трансформацій в міру ускладнення структури словосполучення. До згаданих трансформацій відноситься і додавання слова (*anticipate a raise in credit limit* – передбачити зниження рівня кредитного ліміту), частка якого при передачі чотирислівних словосполучень склала 13%.

Отже, підводячи підсумок аналізу співвідношення способів перекладу українською мовою англомовних термінологічних словосполучень у галузі управління фінансами підприємства, можна сформулювати кілька попередніх висновків.

Якщо говорити про англомовні термінологічні словосполучення в аспекті їх перекладу українською мовою загалом, то згадане співвідношення виглядає наступним чином. Найпоширенішим способом перекладу є калькування (39%), яке проте лише на 1,5% випереджає перестановку слів (37,5%). Решта 23,5% розподілилися між вилученням слова (11,5%), додаванням слова (10%) та контекстуальною заміною (2%).

Співвідношення способів перекладу українською мовою англомовних термінологічних словосполучень відзначається динамічністю і чіткою залежністю вибору способу перекладу від структури англомовного словосполучення.

Питома вага калькування є найвищою при передачі змісту двослівних англомовних словосполучень, оскільки більш ніж у половині таких словосполучень норми їх побудови в двох мовах збігаються (наприклад, англомовні словосполучення «прикметник + іменник» та «іменник + іменник»). Однак при додаванні навіть одного компонента до складу словосполучення, можливості його калькування суттєво скорочуються, зберігаючись лише для побудованих за моделями, які є розширеними варіантами згаданих двослівних

словосполучень (наприклад, «прикметник + прикметник + іменник» або «іменник + іменник + іменник». Проте у 2/3 випадків збереження структури словосполучення ГО є недоцільним або неможливим з причини розбіжності норм в англійській та українській мовах, внаслідок чого застосовуються додавання чи вилучення слів, або навіть контекстуальна заміна при передачі словосполучення загалом.

Можливості калькування ще більше скорочуються при зростанні кількості елементів в оригінальному словосполученні до чотирьох, хоча принципово в третині випадків така можливість зберігається. Однак стосовно решти словосполучень необхідними є перестановка, додавання або вилучення слів.

Таким чином, частка калькування є обернено пропорційною кількості елементів у словосполученні, а питома вага інших способів перекладу, зафіксованих у нашому аналізі (крім контекстуальної заміни), є прямо пропорційна такій кількості.

Частка перестановки слів є найменшою при перекладі двослівних термінів (23%), однак уже при збільшенні кількості елементів у словосполученні до трьох, зростає на 8%, сягаючи 31%, і практично залишається на тому ж рівні у випадку з чотирисловними словосполученнями (29%). Зростання частки перестановки слів відбувається за рахунок скорочення питомої ваги калькування з причин, що розглядалися вище. Необхідність перестановки слів викликана розбіжностями норм англійської й української мов. Зокрема, не в усіх випадках англійські словосполучення, побудовані, приміром, за моделлю «іменник + іменник» можна передати в українській мові словосполученням «прикметник + іменник». Прикладами можуть бути двослівні словосполучення *cash flow* (рух ліквідності) чи *application process* (процес клопотання) або трислівне словосполучення *revolving line of credit* (автоматично відновлювана кредитна лінія).

Динаміка змін питомої ваги вилучення та додавання слів характеризується тими ж особливостями, що й перестановка слів. Тобто частки цих трансформацій є прямо пропорційними кількості компонентів англійських термінологічних словосполучення і кліше. Зокрема, питома вага вилучення слова послідовно зростає з 5% при перекладі двослівних словосполучень до 12% при передачі трислівних і до 29% у випадку чотирисловних. Загалом така ж тенденція притаманна й для додавання слів, частка якого складає 8% для двослівних, 19% - для трислівних і 13% для чотирисловних словосполучень.

Викладені вище висновки (див. також [2]) є попередніми і потребують подальшого вивчення, в чому й вбачаємо перспективу даного дослідження.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Уклад. і голов.ред. В.Т.Бусел]. – Київ-Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
2. Заря Д.В. Особливості перекладу українською мовою англійської термінології у галузі управління фінансами підприємства / Д.В.Заря, Л.М.Черноватий // *In Statu Nascendi* : Збірник наукових статей. – Вип. 16. – Харків: НТМТ, 2018. – С. 24-32.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури, частина II: Навчальний посібник-довідник для студентів вищих навчальних закладів / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 304 с.
4. Черноватий Л.М. Зміст стратегій калькування і трансформації у перекладознавчому аналізі / Л.М.Черноватий // *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі*. – Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, 2016. – С. 30–33.
5. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності : [підручник для студ. вищих заклад освіти за спеціальністю “Переклад”] / Леонід Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.
6. Brian M. *Understanding and Controlling Your Finances* / M.Brian. – Raleigh, NC: BYG Publishers, 1997. – 256 p.
7. Molina L. *Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functional Approach* / Lucia Molina and Amparo Hurtado Albir // *Meta*. – 2002. – XLVII. – P. 498–512.

REFERENCES

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoii ukrayinskoi mowy (2003). [Big Thesaurus of Modern Ukrainian Language]. Kyiv-Irpin: Perun.
2. Zaria, D.V., Chernovaty L.M. (2018). Osoblyvosti perekladu ukrayinskoiu movoiu anglomovnoii terminolohii u haluzi upravlinnia finansamy pidpriemstva // *In Statu Nascendi* [Specifics of rendering into Ukrainian English terminology related to business financial management // *In Statu Nascendi*]. N16. Kharkiv. 24-32.
3. Karaban, V.I. (2001). *Pereklad anhliyskoi naukovoi i tekhnichnoi literatury* [Translation of Scientific and Technological Literature]. Vinnytsia: Nova knyha.
4. Chernovaty, L.M. (2016). *Zmist stratehii kalkuvannia i transformatsii v perekladoznavchomu analizi* // *Aktualni problemy filolohii i profesijnnoi pidhotovky fakhivtsiv u polikulturnomu prostori* [Meaning od calque and transformation

in translation analysis // Major Problems of Philology and Professional Training in a Polycultural Space]. Odesa: K.D. Ushynskiy Pivdenoukrayinskyi National Pedagogic University. 30–33.

5. Chernovaty, L.M. (2013). *Metodyka vykladannia perekladu yak specialnosti* [Methodology of Training Translators and Interpreters]. Vinnytsia: Nova Knyha.

6. Brian, M. (1997). *Understanding and Controlling Your Finances*. Raleigh, NC: BYG Publishers.

7. Molina, L., Albir, A.H. (2002). *Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functional Approach* // Meta. 2002. XLVII. 498–512.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Леонід Черноватий – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна.

Наукові інтереси: методика навчання іноземних мов та перекладу, психолінгвістика, перекладознавства.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Leonid Chernovaty – Doctor of Sciences (Pedagogics), Full Professor, Professor at the Translation Studies Department, V.N.Karazin Kharkiv National University.

Scientific interests: teaching Foreign Languages, Translator/Interpreter Training, Psycholinguistics, Translation Studies.

УДК 811.111'367.335

ВІДТВОРЕННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ГЕНДЕРНИХ МАРКЕРІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Юлія БОЙКО (Хмельницький, Україна)

e-mail: julia_boyko_pereklad@ukr.net

БОЙКО Юлія. ВІДТВОРЕННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ГЕНДЕРНИХ МАРКЕРІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

У статті розглядаються особливості конструювання гендерних стереотипів у вихідному тексті та врахування цих особливостей при перекладі на іншу мову. Аналізується лексико-граматичний рівень гендерної компоненти у розрізі категорій категорій маскулінності та фемініності.

Ключові слова: гендер, гендерний стереотип; гендерний компонент; гендерний маркер; категорії маскулінності та фемініності.

BOYKO Julia. REPRODUCTION OF LEXICAL AND GRAMMATICAL GENDER MARKERS IN TRANSITION INTO UKRAINIAN LANGUAGE

Gender is a key dimension of personal life, social relations and culture. It is an arena in which we face difficult practical issues about justice, identity and even survival. Gender is also a topic which there is a great deal of prejudice, myth and misunderstanding. Many people believe that men are more intelligent than women, that men are naturally violent and so on. Thus there are many stereotypes about men and women physical behavior as well as psychological one. The aim of this article is: to cast the widest net around issues of gender in translation; and, through gender, to move translation studies closer to a cultural studies framework. It means, principally, that the terms "culture," "stereotype" and "gender" are not taken for granted but are themselves the object of inquiry. They are no longer self-explanatory notions which can be used unquestioningly. "Culture," for instance, has often been used in translation studies as if it referred to an obvious and unproblematic reality. In fact, "culture" is one of the most embattled and ambiguous notions in contemporary thought, the site of much stimulating debate. Translation studies have much to gain from these debates, just as they can bring an important linguistic dimension to them. This article deals with the peculiarities of constructing gender stereotypes in the source text and motivates taking into account them when translating into another language, when differences of gender are involved, and when the translation work involves contact between the two writers. One of the challenges for feminist translators is to move beyond questions of the sex of the author and translator. Working within the conventional hierarchies the female translator of a female author's text and the male translator of a male author's text will be bound by the same power relations: what must be subverted is the process by which translation complies with gender constructs. Just to start solving the problem lexical and grammatical peculiarities of male author's original text are highlighted in the article as well as peculiarities of rendering this text into Ukrainian by a male author translator and by a female author translator.

Key words: gender, gender stereotype; gender component; gender marker; categories of masculinity and femininity.

Гендерні дослідження – новий науковий напрям, що знаходиться на перетині багатьох наук. У центрі його уваги – соціальні, культурні, мовні та інші чинники, що визначають мовленнєву поведінку чоловіків і жінок залежно від їхніх уявлень не тільки про свою біологічну стать (sex), а й про гендер (gender), тобто стать соціокультурну. Поняття «гендерні студії» з'являється у другій половині ХХ століття й позначає вивчення гендеру у контексті різноманітних галузей науки, зокрема і у лінгвістиці та перекладі. Передумовою для дослідження категорії гендеру в художньому перекладі є зміна перекладознавчої парадигми – зміщення акценту з окремих слів, речень, висловлювань до цілих текстів та культур, що уможливило існування множинності перекладацьких інтерпретацій.

Дослідження гендерної проблематики у лінгвістиці, розпочате О.Есперсеном, проводять у межах класичної (W. Labov, L. Milroy) та феміністської соціолінгвістики (M. Baumann, I. Crouch, G. Gallahorn, G. Garcia, S. Frosch, H. Gilley, J. Johnson, S. Kalcik, B. Thomas), психолінгвістики (P. Smith), конверсаційного аналізу (D. Cameron, P. Fishman, H. Henley, J. Holmes, Ch. Kramer, H. Sacks, E. Schegloff, B. Thorne, C. West, D. Zimmerman), міжкультурної комунікації